

Overweging 12 april 2015 eerst geloven en dan zien

Lezingen: Jesaja 26, 1-13; 1Johannes 5, 1-6; Johannes 20, 24-31.

Uit de mond van de spreekwoordelijke ongelovige Tomas horen we de kortste geloofsbelijdenis uit de schrift. Daarmee is hij toch eerder een belijder dan een ongelovige. Immers, in het zicht van de kruiswonden belijdt hij Jezus als zijn Heer en zijn God. De Johannesbrief sluit daarbij aan door Jezus de Christus te noemen en Hem als zoon van God te betitelen.

We beluisteren hierin iets over de relatie tussen zien en geloven, en iets over de ontwikkeling van de geloofsbelijdenis.

In zijn evangelie spreekt Johannes veelvuldig over de tekenen die Jezus verricht. Hij schrijft dat Jezus aan het begin van zijn openbare leven, bij de bruiloft van Kana, ook een begin maakt met de tekenen. Regelmatig vragen mensen om een teken te mogen zien van zijn bevoegdheid en van zijn vermogen om uitkomst te bieden door middel van wonderen. We kennen de vermoeidheid die zulke vragen bij Jezus oproepen. Zeker wanneer die afkomstig zijn uit de kring van zijn leerlingen. Het gaat immers niet om de tekenen als zodanig. De tekenen die Hij verricht zijn er alleen om aan te duiden dat Hijzelf het teken bij uitstek is. Vanaf het begin tot en met zijn opstanding en verschijning temidden van zijn leerlingen is Hij dat teken. De wondertekenen laten zien dat in Hem God aanwezig is onder de mensen en dat in Hem God krachtdadig werkzaam is. Het geloof dat voortkomt uit de tekenen is niet zozeer geloof in Hem als vertegenwoordiging van God, maar als een soort wonderdoener die ontzag en vrees oproept.

Jezus verlangt van zijn leerlingen geen tekengeloof, maar het vertrouwen dat God met zijn mensen begaan is. Als dat alleen afhankelijk is van tekenen, is het een wankel geloof. Maar wanneer men gelooft, ziet men de tekenen van Gods betrokkenheid vanzelf. Geloven is een manier van kijken. Wanneer je niet gelooft, zie je niets. Ook al worden er honderd tekens gegeven. Geloven is in de eerste plaats openheid voor de aanwezigheid van de Eeuwige in ons leven. Zonder die openheid en gevoeligheid voor Gods aanwezigheid zien we het niet. Dit geloof gaat vooraf aan de belijdenis en aan alle formuleringen van het geloof. De geloofsbelijdenis als uitdrukking van de inhoud van ons geloof, groeit in de ervaring van zijn aanwezigheid.

De belijdenis die we bidden is het resultaat van eeuwen. Het is het antwoord van opeenvolgende generaties op de vraag: "Wat geloven we eigenlijk wanneer we zeggen dat we geloven?" De antwoorden die hier uit de periode rond het jaar honderd gegeven worden zijn: Jezus is de messias, de christos, de zoon van God en Hij is Heer en God. Niet alleen de gezalfde van God, maar ook Heer, een Godstitel. Niet alleen de zoon van God, maar ook zelf God.

Je hoort de vragen erachter: wie is Jezus, wat is Hij, wat is zijn relatie tot de mensen, wat zijn betrekking tot God, wat is zijn betekenis voor ons mensen? Hierover heersten in de kerk verschillende opvattingen. Sommigen dachten dat Jezus helemaal god was en dat zijn mens zijn slechts de uiterlijke, maar niet wezenlijke vorm was. Anderen meenden dat Hij geheel menselijk was of iets tussen God en mens in. Maar voor de verlossing van de mens vond men het van essentieel belang dat Hij zowel mens als god is. Immers alleen als mens kan hij ons menselijk tekort op zich nemen, inclusief de dood. En alleen als God kan Hij ons menselijk bestaan herstellen en voor God brengen. Hij is dus de mens Jezus die Messias en Verlosser is, uit de Vader als zoon gezonden voor de mensen om hen als de God die Hij ook is naar de Vader terug te voeren.

In Hem en door Hem en ook met Hem zijn wij als de door Hem verlost en herstelde mensen ook kinderen van God. Op grond van ons geloof in Hem. Pas wanneer we geloven dat Hij mens en God is, kunnen wij ons mens-zijn in hem herkennen en delen in het perspectief van leven dat Hij voor ons heeft geopend in zijn gang (zijn onderdoorgang zoals Barnard het zegt) door de dood en zijn opstanding. Anders dan Israel dat door het water van de Rode Zee trok en bevrijd werd, is Hij door water en bloed getrokken als de eerste van de mensen. Het water van de doop in de Jordaan, de rivier die de afscheiding naar het beloofde land is. Die doop is een afbeelding van zijn onderdompeling in ons sterfelijk leven, zijn doop in onze dood. Het bloed van zijn kruisdood, waardoor wij worden besprenkeld als teken van een nieuw verbond. Door zijn dood trekken we het land van de levende binnen. Door ons geloof in dat wat in Jezus Christus wordt geopenbaard krijgen we deel aan het leven en overwinnen we de wereld.

In de Johannestradiatie staat de wereld eigenlijk altijd voor dat wat niet van God is. Het staat voor duisternis, onbegrip, geslotenheid, ongeloof, de materialiteit, de zinnelijkheid. Dat verstaan wij er al lang niet meer onder. Bovendien hebben wij een andere waardering voor de wereld gekregen. Ook voor de materialiteit van onze werkelijkheid en voor het lichaam en het lichamelijke hebben we een andere waardering. We zien het ook als een gave van God en als een mogelijkheid om God te dienen. En dat lijkt me nu ook precies de betekenis van het overwinnen van de wereld.

We kunnen zo leven alsof we helemaal samenvallen met de wereld, met het hier en nu en zichtbare en tastbare, met de materialiteit van ons bestaan. Met de toevalligheid. Met de eindigheid. Een wereld waar geen richting, betekenis of zin in bestaat. Behalve het er zijn van die wereld. Precies dat is duisternis. Zo'n wereld heeft immers geen toekomst, ook al is er een morgen. Het zal nooit een morgen zijn als die van de eerste dag. Het is een in zichzelf besloten en opgesloten wereld. Geloof overwint die wereld door haar open te breken, betekenis te geven en haar tot vindplaats van zin te maken. Aangezien we geloven dat die wereld ons gegeven is om er God in openbaar te maken. Dat is dus geen verachting van de wereld ten gunste van een onzichtbare en betere wereld. Maar het is met andere, gelovige, ogen naar de wereld kijken en daardoor andere dingen zien. We kijken naar de wonden van de wereld en zien erin de nood aan bevrijding en gerechtigheid, we kijken met geloof en zien de mogelijkheid van verlossing en opstanding.

Moeten we dan ook eerst tekenen zien van een voltooide wereld om aan de voltooiing van de wereld te werken? Nee, want dan kunnen we lang wachten. We moeten geloven dat het kan en dan zien we het ook. Beloken Pasen is ook het feest van herkegen vertrouwen. Het einde van de angst door de wetenschap dat Christus zijn leerlingen nabij is en dat hij door de deuren van de angst bij hen binnen kan komen om hen te bemoedigen en op weg te zetten door zijn geestkracht over hen uit te blazen. Door hun geloof in Hem en in zichzelf te geven. Ook met Tomas is het goed gekomen. De traditie vertelt van hem dat hij het geloof verkondigde naar het Oosten tot in India.

Hij had alleen een duwtje nodig. Zoals wij dat ook hebben. We ontvangen het van mensen die van hun geloof getuigen en zo in de wereld staan en eraan werken. Niet het zien, maar het geloof maakt nieuwe mensen van ons. Het laat ons leven van binnenuit, gedreven door de Geest die ook Jezus heeft op doen staan. Amen